

[illegible]

[illegible]

başka bir şey dolduramaz.” (Buhârî, Rikâk, 10; Müslim, Zekât, 116) Bu düşkünlüğü dolayısıyla insanoğlunun ticarete yaptığı hile ve düzenbazlıkların haddi hesabı yoktur. Bu yüzden nice kavimler batmıştır. Yine de bu dünyâ akıllanmayan nice gaflet yolcularıyla doludur. Sınırsız zenginlikleri dolayısıyla infak, zekat ve muhtelif hayr u hasenat ile fakir, garip, kimsesiz, dul, yetim ve muhtaçları gözetecekleri yerde onların haklarını bir vampir iştahıyla gaspedenler tarih boyu hiçeksik olmamıştır… Cenâb-ı Hakk, Kur’ân-ı Kerîm’de kıyâmete kadar gelecek ümmetlere ibret olması için Şuayb -aleyhisselâm‘ın kavmi olan Medyen ve Eyke halklarının helâkinin, ticaret ahlâklarının son derecede bozulmuş olması sebebiyle olduğunu bildirmektedir. Onun için ticârette sahtekârılık yapıp harâm yenmesi, zayıfların ezilmesi, bir kavmin helâkine sebep olacak kadar ağır bir cürümdür. Allâh Rasûlü -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem- buyurur:

تَعِسَ عبْدُ الدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ

وَالقطيفَةِ وَالخَمِيصَةِ ، إِنْ

أُعطِيَ رضي ، وَإِنْ لَمْ يُعطَ لَمْ يَرْضَ “Altın, gümüş, kumaş ve abaya kul olanlar helâk oldular. Eğer onlara istedikleri verilirse hoşnut olur, verilmezse hoşnut olmazlar.” (Buhârî, Rikâ, 10; Cihad, 70; İbn Mâce, Zühd, 8.)

Hazret-i Ömer -radiyallâhu anh-, bir kimse methedildiği zaman, methedene, üç şeyi yâni: “-Hiç sen onunla; komşuluk, yolculuk, veya ticâret yaptın mı?” diye sordu. Muhâtabı üçünü de yapmadığını söyleyince: “-Zannedersen, sen onun câmîde Kur’ân okurken başını salladığını gördün!” dedi. Adamın da: “-Evet, yâ Ömer! Benim gördüğüm öyle idi.” ifâdesi üzerine Ömer -radiyallâhu anh-: “-O zaman medihte bulunma! Zîrâ ihlâs, kulun boynunda değildir.” buyurdu. Burada Hazret-i Ömer -radiyallâhu anh-‘ın verdiği öiçü, zâhire aldanmamak, kişinin fiiline ve beşerî münâsebetlerine göre kanâat sâhibi olmak îcâb ettiğidir. Menfaatinden imtihân verip geçer not almamış olanın tezkiyesinin tehlikesine işârettir. Görüldüğü gibi ticâret, ferdin iç dünyâsını dışarıya yansıtır. Yâni ferdin iç âlemi nasılsa ticareti de öyedir. Onun için Hazret-i Peygamber -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem-, bir hadîs-i şerîfinde: لا يَغُرَّنَّكَم (لَا تَنْظُرُوا) إِلَى صَلَاةِ امْرِئٍ وَلَا

صِيَامِهِ،
وَلَكِنِ
انْظُرُوا
إِلَى صِدْقِ
حَدِيثِهِ
إِذَا
حَدَّثَ،
وَإِلَى
وَرَعِهِ
إِذَا
أَشْفَى،
وَإِلَى
أَمَانَتِهِ
إِذَا
ائْتُمِنَ “Kişinin (salt)
namazını itibara alamayınız! Sadece orucunu da itibara almayınız! Konuştuğu zaman doğru
söyler mi, nefse uyan bir gıdada veya dindar nima nimeti ile karşı karşıya
geldiğinde, vera’sı ile hareket eder mi, kendisine bir şey emanet edildiğinde davranışı nasıl
olur; siz asıl bunlara bakın.”(Kenzul-Ummal, h. No: 8436- İbn Hacer, Metâlib, II/413,
No: 20608) buyurmuştur. İslâm’a giren; alıcı ve satıcı, bir mal alırken onu
kasden yermemeli, satarken de değerinden üstüne sterecek ifteler
kullanmamalıdır. Muhatabın zaafından istifade ederek fiyatlarda
tekmil (fiyat standardının) üzerine çkmalıdır. Gabn-i
fâhîş (kandırmaya) girmemeli, karaborsa, iftice, tartı ve
ölçü çde hıccle yapmamalı, yemec; etmekten kaçınmalı, toplumun
zararına olan harcc;m malları alıp satmamalıdır. Ticcc;retin kcc;idelerini Hazret-i
Peygamber -Sallcc;hu Aleyhi ve Sellem- ne gçzel koymuştur:
يَا مَعْشَرَ
التُّجَّارِ
إنَّ البيعَ
يَحضُرُهُ
اللَّغْوُ
والحَلِفُ
والكذبُ
فَشُوبُوهُ
بالصَّدَقَة
 “Alış-verişte vukcc; bulan lçzumsuz sçzler ve yemec;nler olur. İşe
şeytan ve gçncc;h karışır. Ticcc;retinizi sadaka ile karıştırınız (temizleyiniz)!”(
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercçme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 3/9.)
إنَّ
التُّجَّارَ
يُبعَثُونَ
يومَ
القيامَةِ
فجَّاراً إّ
مَن اتَّقَى
اللّهَ
وَبَرَّ

وصَدَقَ “Kıyamet günütüccarlar fâcirler (günahkârlar) olarak diriltilecekler. Ancak Allah'tan korkanlar, iyilik yapanlar ve doğruluktan ayrılmayanlar müstesna”(وصَدَقَ İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 3/9) وصَدَقَ Malının değerini bilmeyen bir satıcıya malının değerini bildirmek îcâb eder. Onun bilgisizlik, tecrübesizlik ve saflığından istifâdeye kalkışmak, gabindir (kandırmadır). Gönünde Allâh korkusu ve O’nun rızasını kazanma gâyesi olanlar, bu hususta son derecede titiz ve hassas olurlar. İmâm-ı A’zam Hazretleri, kendisine satın alması için ipekli bir elbiselik getiren kadına malının fiyatını sormuştu. Kadın: “-Yüz dirhemdir, yâ İmâm!” deyince itiraz etti: “-Hayır, bu daha fazla eder…” buyurdu. Kadın şaşkınlıkla yüz dirhem artırdı. İmâm-ı A’zam yine kabul etmedi. Kadın yüz dirhem daha artırdı, sonra yüz dirhem daha.. İmâm-ı A’zam: “-Hayır, bu dörtüz dirhemden de fazla eder.” deyince kadıncağız: “-Yâ İmâm! Siz benimle alay mı ediyorsunuz?” demekten kendini alamadı. Bunun üzerine İmâm, kadının, malın gerçek fiyatını öğrenmesi için işten anlayan birini çağırttı. Gelen kişi, elbiseliğin fiyatını beş yüz dirhem olarak belirledi ve İmâm-ı A’zam onu bu fiyattan satın aldı. Zîrâ o biliyordu ki, doğruluktan ayrılmak, malların ayıp ve kusurlarını saklamak, bilhassa ölçü ve tartıya dikkat etmemek, insanı çok hazîn neticelere dûçâr eder. Osmanlı toplumu da bu ahlâk içinde yoğrulmuş ve böylece cemiyet huzur ve seâdetini ehl-i küfrü dahî hayran bırakacak bir derecede temin etmiştir. Fatih’in İstanbul’u fethinden sonra iki papazın Osmanlı esnafını tedkik için dolaşırken yaşadıkları şu hâdise bu hâli ne güzel aksettirir. Papazlar, sabâhın erken sâatinde bir bakkala giderek bir şeyler almak istediler. Bakkal onlara: “-Ben siftah yaptım. Siftah yapmayan komşumdan alın!” dedi. Bunun üzerine diğer bakkala gittiler. O da aynı şekilde: “-Ben siftah yaptım. Siftah yapmayan komşumdan alın!” dedi. Böylece papazlar diğer dükkana gittiler. Aldıkları cevap hep aynı oldu. Nihayet ilk bakkaldan alış-veriş yaptılar. Ecdâdımız işte böylesine diğergâm ve fedâkâr kılıcı bir ahlâk zemininde yetişmişlerdi. İslâm ahlâkından ibaret olan bu zeminde hep birbirini düşünmek vardır. Hele hîlekârılık, bir müslüman için ağır bir cürümdür. Bir müslüman yalan söyleyemez, aldatamaz. Aldanmak ise, bir ahmaklık alâmetidir. O da bir müslümana yakışmaz. İnsanlığa rehber peygamberler “sıdk” doğruluk ve “fetânet” akıllılık ile muttasıftırlar. Onların izinden giden bir müslüman da, akıllı ve uyanık olmağa mecbûrür. Cenâb-ı Hakk, aldatanlara karşı aldanmamak hususunda îkâz sadedinde: وَلاَتُؤْتُواالسُّفَهَآءَاَمْوَالَكُمُالَّتِىجَعَلَاللهُلَكُمْقِيَامًاوَارْزُقُوهُمْفِيهَاوَاكْسُوهُمِ

18; وَقُولُوا
لَهُمْ
قَوْلاً
مَعْرُوفًا
“Allâh’ın geçiminize dayanak olarak hayatın esası kıldığı mallarınızı aklı
ermezlere vermeyin.” (Nisâ, 4/5) buyurmuştur. Aldatanlara gelince, onlar şu
hadîs-i şerîfte anlatılanlara muhataptırlar. Rasûlullah’ın
-Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem-‘ın:
ثَثَةٌ َ
يُكَلِّمُهُ
05;ُ اللّهُ وَ
يَنْظُرُ
إلَيْهِمْ
يَوْمَ
الْقِيَامَة
14; وَ
يُزَكِّيهُم
18; وَلَهُمْ
عَذَابٌ
ألِيمٌ
قَالَهَا
ثَثاً،
قُلْتُ:
خَابُوا
وَخَسِرُوا
يَا رَسُولَ
اللّهِ، مَنْ
هُمْ؟ قَالَ:
الْمُسْبِلُ
48;
وَالْمَنَّا
06;ُ،
وَالْمُنْفِ
02;ُ سِلْعَتَهُ
بِالْحَلِفِ
الْكَاذِبِ[.
أخرجه الخمسة
إ
البخاري الم
15;سْبلُهو
الذي يسبل
إزاره إذا مشى
تكبراً
وفخراً وَال
18;مَنَّانُ “Üç kişi
vardır ki, kıyâmet günü Allâh onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve
onları temize çıkarmayacaktır. Onlar için acı bir azap da vardır.” ifadelerini
üç defa tekrarladığını işiten Ebû Zerr -radiyallâhu anh-: “-Adları

batsın, umduklarına ermesinler ve hüsrâna uğrasınlar, kimlerdir onlar yâ
Rasûlallah!” diye sordu. Rasûlullah -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem-:
“Elbisesini (kibir ve gururundan dolayı kurula kurula) sürüyen, verdiği başa
kakan ve yalan yeminle malını pazarlayan!” buyurdu. (Müslim, &lcirc;mân, 171)
Muhterem Kardeşlerim Diğer taraftan İslâm iktisâd nizâmında iddihâr,
yâni karaborsacılık yapmak için malı depolayıp pahâlanmasını beklemek de
mezmûmdur. Toplumun maddî istismârıdır. Hazret-i Peygamber
-Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem-, iddihâr yapanlara bedduâ eder.
Buyurmuşlardır ki: “Malı piyasaya süren kazanmış, pahalıya satmak için
bekleten ise, Allâh’n lânetine uğramıştır.” İslâm, ticâret ile
ilgili kâidelerini, asıl onun kazanılma ve sarf edilme faâliyetlerinde gösterir:
Kur’ân-ı Kerîm, iki tarafın kalb hoşnutluğu ile cereyan etmesi gereken
ticârî faâliyetin dışındaki muâmeleleri, harâm saymakta ve:
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا لاَ
تَأْكُلُوآ
اَمْوَالَكُ
05;ْ بَيْنَكُمْ
بِالْبَاطِل
16; اِلاَّ اَنْ
تَكُونَ
تِجَارَةً
عَنْ تَرَاضٍ
مِنْكُمْ
وَلاَ
تَقْتُلُوآ
اَنْفُسَكُم
18; اِنَّ اللهَ
كَانَ بِكُمْ
رَحِيمًا “Ey îmân
edenler! Karşılıklı rızâya dayanan ticâret olması hâli müstesnâ,
mallarınızı, bâtıl (haksız ve harâm yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin! Ve
kendinizi öldürmeyin! Allâh size karşı pek merhametlidir.” (en-Nisâ.
29) وَلاَ
تَقْتُلُوآ
اَنْفُسَكُم
18; “Nefislerinizi öldürmeyiniz!” ifâdesi, mühim ince bir
mânâ ihtivâ eder. Burada, rûhî hayâtı mahvedip cehennem ehli
olmaktan sakındıran bir îkâz vardır. Diğer taraftan kavga ve cinâyetlerin bir
kısımının da, haksız yere mal yeme ve kazanma ihtirâsına dayandığı hakîkatine dikkat
çekilir. Bu tehlikelerden korunmak ise, İslâm’n tâyin ettiği ticâret
kâideleri içinde kalmakla olur. Bilhassa faizden kaçınmak, bu hususta en
önemli mes’eledir. Fâiz, risk ve gayret dâhil olmadığı için
sermayenin kullanılışındaki bir istismâr tezâhürüdür. Sadece zenginin
daha çok güçlenmesine, muhtâcın da daha çok ezilmesine
vesîle olur. Hazret-i Peygamber -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem-‘in fâiz
hakkında çok korkutucu hadîs-i şerîfleri vardır. Vedâ Hutbesi’nde

Allâh Rasûlü -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem-: “Fâizin her çeşidi ayaklarımın altındadır!” buyurarak, her türlü fâizi harâm kılmıştır. Âyet-i kerîmeler de, bu husûsdaki ilâhî tehdîdi şöyle ifâde etmektedirler:

اَلَّذِينَ
يَاْكُلُونَ
الرِّبوَا
لاَ
يَقُومُونَ
اِلاَّ كَمَا
يَقُومُ
الَّذِى
يَتَخَبَّطُهُ
الشَّيْطَانُ مِنَ
الْمَسِّ
ذَلِكَ
بِاَنَّهُمْ
قاَلُوآ
اِنَّمَا
الْبَيْعُ
مِثْلُ
الرِّبوَا
وَاَحَلَّ
اللهُ
الْبَيْعَ
وَحَرَّمَ
الرِّبوَا
فَمَنْ جَآءَ
هُ
مَوْعِظَةٌ
مِنْ رَبِّهِ
فَانْتَهَى
فَلَهُ مَا
سَلَفَ
وَاَمْرُهُ
اِلَى اللهِ
وَمَنْ عَادَ
فَاُولَئِكَ
اَصْحَابُ
النَّارِ
هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ “
Fâiz yiyenler, (kabirlerinden) şeytan çarpmış (kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı) gibi kalkarlar. Bu hâl, onların: Alım-satım, tıpkı fâiz gibidir!” demeleri yüzündendir. Halbuki Allâh, alım-satımı helâl, fâizi harâm kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinden bir öğüt gelir de fâizden

vazgeçtiler; erse, geçtiler; mişte olan kendisinin ve artık onun işi Allah'ın kalmıştır. Kim tekrar fâcize dönmüşse, işte onlar cehennemliktir, orada devamlı kalırlar. "1610; 1614; 1605; 1618; 1581; 1614; 1602; 1615; 1575; 1604; 1604; 1607; 1615; 1575; 1604; 1585; 1617; 1616; 1576; 1608; 1614; 1575; 1608; 1614; 1610; 1615; 1585; 1618; 1576; 1616; 1609; 1575; 1604; 1589; 1617; 1614; 1583; 1614; 1602; 1614; 1575; 1578; 1616; 1608; 1614; 1575; 1604; 1604; 1607; 1615; 1604; 1575; 1614; 1610; 1615; 1581; 1616; 1576; 1617; 1615; 1603; 1615; 1604; 1617; 1614; 1603; 1614; 1601; 1617; 1614; 1575; 1585; 1613; 1575; 1614; 1579; 1616; 1610; 1605; 1613; " (Fâcizi harâm kılan) Allah'ın, fâciz (karışan mal) ı tıkmak (onun bereketini giderir), sadakaları (verilmiş malları) ise bereketlendirir. (Onlar vesilesiyle müstakbel belâyı def eder.) Allah'ın, kâfî; fâciz ve gâfî; hâdî; r eden hiç kimseyi sevmez! " (el-Bakara, 275-276) Bilhassa fâciz sebebiyle kahr-ı ilâhî; nin tecellî; edeceğini bildiren şu âciz; yetteki tehdî; d geçtik; m mü; thiştir: 1610; 1614; 1570; 1575; 1614; 1610; 1617; 1615; 1607; 1614; 1575; 1575; 1604; 1617; 1614; 1584; 1616; 1610; 1606; 1614; 1575; 1614; 1605; 1614; 1606; 1615; 1608; 1575; 1575; 1578; 1617; 1614; 1602; 1615; 1608; 1575; 1575; 1604; 1604; 1607; 1614; 1608; 1614; 1584; 1614; 1585; 1615; 1608; 1575; 1605; 1614; 1575; 1576; 1614; 1602; 1616; 1609; 1614; 1605; 1616; 1606; 1614; 1575; 1604; 1585; 1617; 1616; 1576; 1608; 1614; 1575; 1575; 1616; 1606; 1618; 1603; 1615; 1606; 1618; 1578; 1615; 1605; 1618; 1605; 1615; 1572; 1618; 1605; 1616; 1606; 1616; 1610; 1606; 1614; "Ey âciz; m edenler! Allah'ın'dan korkun! Eğer geçtik; ekten inanıyorsanız, mevcû; d fâciz; alacaklarınızı terkedin! " 1601; 1614; 1575; 1616; 1606; 1618; 1604; 1614; 1605; 1618; 1578; 1614; 1601; 1618; 1593; 1614; 1604; 1615; 1608; 1575; 1601; 1614; 1575; 1618; 1584; 1614; 1606; 1615; 1608; 1575; 1576; 1616; 1581; 1614; 1585; 1618; 1576; 1613; 1605; 1616; 1606; 1614; 1575; 1604; 1604; 1607; 1616; 1608; 1614; 1585; 1614; 1587; 1615; 1608; 1604; 1616; 1607; 1616; 1608; 1614; 1575; 1616; 1606; 1618; 1578; 1615; 1576; 1618; 1578; 1615; 1605; 1618; 1601; 1614; 1604; 1614; 1603; 1615; 1605; 1618; 1585; 1615; 1572; 1615; 1587; 1615; 1575; 1614; 1605; 1618; 1608; 1614; 1575; 1604; 1616; 1603; 1615; 1605; 1618; 1578; 1614; 1592; 1618; 1604; 1616; 1605; 1615; 1608; 1606; 1614; 1608; 1614; 1604; 1575; 1614; 1578; 1615; 1592; 1618; 1604; 1614; 1605; 1615; 1608; 1606; 1614; "Şâciz; yet (fâciz; hakkında sâ; ylenenleri) yapmazsanız, Allah'ın ve Rasû; l; tarafından (fâciz; cilere karşı) âçtil; ilan harbden haberiniz olsun! Eğer tevbe edip vazgeçtilerseniz, sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş, ne de haksızlığa uğramış

olursunuz…” (el-Bakara, 278-279) Kim kâinâtın Hâlık’ı ve kâinâtın kendisi şerefine yaratılmış olan Allâh Rasûlü -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem- ile harb eder de gâlib çıkabilir? Eğer bir mü’min fâizle iştiâl ederse, ya malını veya îmânını kaybeder. Fâsıkın ise, böyle yanlış yollara gittiğinde müstehak olduğu cezâya istihkâk kesbetsin diye malı ziyâdeleşir. Yâni o yol ona kârlı kılınır. Çünkü Cenâb-ı Hakk, ihmâl etmez, imhâl eder (mühlet verir). Böyleleri, mâruz kalacakları cezâ ânına kadar bir mühlete nâil olmuş olurlar. Âyetteki ilâhî tehdîde çok dikkat etmek îcâb eder. Aksi hâide durum çok vahimdir. Câbir radyallâhu anı diyor ki: لَعَنَرسُولُاللّهِ # آكِلَالرِّبَاوَمُوكِلهُ[. أخرجه مسلموأبو داودوالترمذى،وزاد اخيران:: وشَاهِدَيْهِ وَكاتِبَهُ “Rasûlullah -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem- fâiz yiyene, yedirene, kâtibine ve şâhitlerine lânet etti ve: “Onlar müsâvidirler…” buyurdu.” (Müslim, Müsâkât, 106) Ebû Hanîfe’nin hâli ne güzeldir. O büyük imâm, fâize benzer bir durum olmasın diye alacaklısının ağacının gölgesinden dahî istifâde etmemiştir. Fâiz yasağının elbette birçok sebep ve hikmetleri vardır. Bunların başında işsizliği artırması, sun’î fiyat artışına yol açması, yardımlaşma, dayanışma, sevgi, merhamet ve şefkat gibi insânî ve ahlâkî vasıfları zayıflatması, bencilliği körükleyip para ve nüfuz kazanma hırsını kamçılması gibi hususlar gelir. Bu sebepler muvacehesinde faizi yasaklayan İslâm, buna mukâbil karz-ı hasen denilen imkân nisbetinde Allâh için borç vermeyi teşvik etmiş ve darda olan bir kimseye verilen borcu sadakadan daha efdal saymıştır. Bütün bu ahvâle rağmen namuslu iş yapan, doğru, dürüst ve güvenilir esnaf ve tüccar, sayı bakımından her zaman azınlıkta kalmaktadır. Belki de bunun için Hazret-i Peygamber -Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem-, dürüst tâcirlere büyük mükâfat bildirir. Hadîs-i şerîfte buyrulur: “Doğru tâcir, kıyâmet günü Arş’ın gölgesindedir.” “Doğru sözlü, dürüst ve güvenilir tâcir, nebîler, sıddîklar ve şehitlerle beraberdir.” (Tirmizî, Büyû, 4) Ebû Hanîfe Hazretleri, ticaretle geçinen hayli servet sahibi zengin bir kimse idi. Ancak ilimle meşgul olduğundan ticârî işlerini vekili vasıtasıyla yürütür, kendisi de yapılan ticaretin helâl dairesi içinde olup olmadığını kontrol ederdi. Bu hususta o derece hassastı ki, bir defasında ortağı Hafs bin Abdurrahman’ı kumaş satmaya göndermiş ve ona: “-Ey Hafs! Malda şu şu özürler var. Onun için bunu müşteriye söyle ve şu kadar ucuza sat!” demişti. Hafs da, malı İmâm’ın belirttiği fiyata satmış, ancak ondaki özümüşteriye söylemeyi unutmuştu. Durumu ölğrenen Ebû Hanîfe Hazretleri,

Hafs'a: 'Kumaşı alan mı şteriği tanıyor musun?' diye sordu.
Hafs'ın, m'şteriği tanımadığını belirtmesi üzerine İm'ın, malın tamamını sadaka olarak dağıttı. Z'ı; o, her h'ileyle Ras'ı; h
-Sall'ı; hu Aleyhi ve Sellem-'in, Hazret-i Amr'a buyurduğu: 'Ey Amr, s'lihi kişi i'ccedil'in s'lihi mal ne g'u; zeldir!' (Ahmed b. Hanbel, IV, 197, 202) hak'katini yaşamakta ve hel'ile har'm hususunda takv'ı; 'ı; l'ccedil;'leriyle hareket etmekteydi. Ç'nk' hel'ile ve harama dikkat, bizlere emanet edilen malın temizliği ve 'hırette hes'ının verilebilmesi a'ccedil;'ından en zar'ı; bir mecburiyettir. Hel'ile lokma i'ccedil;'in ticarete haram karıştırmama hususunun ehemmiyet ve bereketini merhum M'ı; Topbaş Efendi 'ı;yle anlattı. 'M'ı;man olmuş ermeni bir komşumuz vardı. Birg'u; kendisine hid'ı; yete eriş sebebini sorduğumda şunları s'ı;ledi: 'Acıbadem'de tarla komşum Reb'ı; Molla-'nın ticaretteki g'u; zel ahl'ı; k'ı vesilesiyle m'ı;man oldum. Molla Reb'ı;, s'ı; tatarak ge'ccedil;'imini temin eden bir z'ı;tti. Bir akşam vakti bize geldi ve : 'Buyurun, bu s'ı; t sizin!' dedi. Şaşırdım: 'Nasıl olur? Ben sizden s'ı; istemedim ki!' dedim. O hassas zarif insan: 'Ben farkında olmadan hayvanlarımdan birinin sizin bah'ccedil;'eye girip otladığını g'ı; m. Onun i'ccedil;'in bu s'ı; t sizindir. Ayrıca o hayvanın tahavv'ı; lat devresi (yediği otların v'ı; cudundan tamamen izalesi) bitene kadar s'ı; t'ı; n'ı; size getireceğim' dedi. Ben: 'L'ı; mı olur komşu? Yediği ot değil mi? Hel'ile olsun!..' dediysen de Molla Reb'ı;: 'Yok yok 'ı;yle olmaz! Onun s'ı; t'ı; sizin hakkınız!..' deyip hayvanın tahavv'ı; lat devresi bitene kadar s'ı; t'ı; n'ı; bize getirdi. İşte o m'ı; b'ı; rek insanın bu davranışı beni ziy'ı; desıyla etkiledi. Neticede g'ı; z'ı; mdeki gaflet perdelerini kaldırdı ve hid'ı; yet g'u; neşi i'ccedil;'ime doğdu. Kendi kendime: 'B'ı;yle y'ı; ce ahl'ı; k'ı bir insanın d'ı; ni, muhakkak ki en y'ı; ce bir d'ı; ndir. B'ı;ylesine zar'ı; f, hak-şin'ı; s, m'ı; kemmel ve tertemiz insanlar yetiştiren d'ı; nin doğruluğundan ş'ı; phe edilemez!' dedim ve kelime-i şeh'ı; det getirip m'ı; s'ı;man oldum. 'Bu g'u; zelliklerin yanında had'ı; s-i şer'ı; fte buyurulan: 'İnsanlara 'ı;yle bir zaman gelir ki, kişi malı hel'ı; lden mi, haramdan mı aldığına hi'ccedil;' aldırılmaz.' (Buh'ı; r'ı; B'ı; y'ı; 7, 23) şeklindeki gafletlerin de yaşanması, ne kadar haz'ı; n durumlardır. Oysa d'ı; nin koyduğu k'ı; idelerin ihl'ı; linden doğan cez'ı; lar, ferd'ı; olduğu ve 'ccedil;'oğu 'ı; hırete 'ı; id bulunduğu halde har'm mal edinmekten doğan bel'ı; onun kazanılmasında bir dahli olmayan gelecek nesillere de ş'ı; mildir. 'U'ı; stelik insanlardan bunun acısı, 'ı; hırete kalmayıp mutlaka 'ccedil;'ı; kar. Halk, bu n'ı; kteyi sezerek onu: 'Dedesı koruk yemiş, torununun dişi kamaşmış!' şeklinde darb-ı mesel h'ı; line getirmiştir. Haram servetten miras alanların ekseriy'ı; doğru yolda y'ı; r'ı; yemediği bir ger'ccedil;'ektir. Ç'nk' parada bir sır vardır; o, geldiği yoldan gider. Geldiği yol har'm olan bir miras'ccedil;'ı; o mal, arkasına takarak k'ı; t'ı; yollara s'ı; r'ı; kler. B'ı;yle bir mal yılanı benzer. Yılan nasıl 'ccedil;'ı; delikten girerse, malın sarf mahalli de kazancın vasfına bağlıdır. 'ı; m'ı; n ve takv'ı; istikametinde kullanılmayan bir malın fıska ve k'ı; fre m'ı; ncer olacağı 'ı; yet-i ker'ı; mede M'ı; s'ı; -aleyhissel'ı; m-'in dilinden ne g'u; zel ifade buyrulur: َقَالَمُوسَىرَبَّنَااِنَّكَ

اَتَيْتَ
فِرْعَوْنَ
وَمَلأَهُ
زِينَةً
وَاَمْوَالاً
فِى
الْحَيَوةِ
الدُّنْيَا
رَبَّنَا
لِيُضِلُّوا
عَنْ
سَبِيلِكَ
رَبَّنَا
اطْمِسْ
عَلَى
اَمْوَالِهِمْ
وَاشْدُدْ
عَلَى
قُلُوبِهِمْ
فَلاَ
يُؤْمِنُوا
حَتَّى
يَرَوُا
الْعَذَابَ
اْلاَلِيمَ
“Mûsâ: “Rabbimiz! Dođrusu sen Firavun’a ve erkânına
ziynetler ve dünyâ hayatında mallar verdin. Rabbimiz! Senin yolundan şaşırımları
için mi? Rabbimiz! Mallarını yok et, kalblerini sık; çünkü onlar can yakıcı
azâbı görmedikçe inanmazlar…” dedi.” (Yûnus, 88) Ne
gariptir ki, kimileri, dürüst ticaret yapınca kazancın hâsıl olamayacağı
yönünde temâyüller göstermektedir. Bunlar, bir gaflet lakırdısı,
hakîkat körüğü ve ilâhî taksimat programını inkârdır. Bu
hataya düşenlere göre malını defalarca Allâh ve Rasûlü yolunda
sıfırlayan ve hiçbir zaman dürüst ticaretten ayrılmayan Hazret-i Ebûbekir
-radiyallâhu anh‘ın ashabın en fakirleri arasında yer alması gerekirdi. Ancak tarihen
de sabittir ki, o devamlı sahâbenin en zenginlerinden olmuştur. Kaçdefa Allâh
ve Rasûlü için her şeyini infâk etmesine rağmen nice ilâhî
bereketlere nâiliyetle tekrar servet ve mal sahibi olmuştur. Bu itibarla bizler, malı meşrû
yollardan kazanmakla mükellefiz ve meşrû yerlere sarfetmeye de mecbûruz.
Ârif bir tüccâr, dünyâ ticâretini devâm ettirirken daha
büyük olan âhıret kazancını ihmâl etmeyecek, ebedî seâdeti
düşünüp ilâhî yoldan ayrılmayacaktır. Aşağıdaki âyet-i
kerîme, böylelerinin kalbî hayâtını ne güzel aksettirir:
رِجَالٌ لاَ
تُلْهِيهِمْ
تِجَارَةٌ
وَلاَ بَيْعٌ
عَنْ ذِكْرِ

اللهِ
وَاِقَامِ
الصَّلَوةِ
وَاِيتَاءِ
الزَّكَوةِ
يَخَافُونَ
يَوْمًا
تَتَقَلَّبُ
فِيهِ
الْقُلُوبُ
وَاْلاَبْصَارُ “(Öyle hakîkî er kişiler vardır ki) onlar, ne ticâret ne de alış-verişin, kendilerini zikrullahdan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı kimselerdir. Onlar, kalblerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar.” (en-Nûr, 37) Bu şekilde ticâret ehli olanlar, bir başka âyet-i kerîmede buyurulan “ticâreten len- tebûr” (aslâ zarara uğramayan bir kazanç) sırrını yaşayanlar, yâni gerçek ticâretten nasîb alanlardır. Nitekim gerçek ticâreti, Allah Teâlâ şöyle ifâde buyurur: اِنَّ
الَّذِينَ
يَتْلُونَ
كِتَابَ
اللهِ
وَاَقَامُوا
الصَّلَوةَ
وَاَنْفَقُوا مِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا
وَعَلاَنِيَةً يَرْجُونَ
تِجَارَةً
لَنْ تَبُورَ
“Allâh’ın kitâbını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allâh için) gizli ve âşikâr sarfedenler, aslâ zarâra uğramayacak bir kazanç (ticâreten len-tebûr) umabilirler.”
لِيُوَفِّيَهُمْ
اُجُورَهُمْ
وَيَزِيدَهُمْ مِنْ
فَضْلِهِ
اِنَّهُ
غَفُورٌ
شَكُورٌ “Çünkü
Allâh, onların mükâfatlarını tam öder ve lutfundan onlara fazlasını verir. Şüphesiz O, çok bağışlayan, şükrün karşılığını bol bol verendir.”
(Fâtır, 29-30) Cenâb-ı Hakk, bizleri bu âyet-i kerîmelerin sırrı içinde

[illegible]

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler